

تیزهوشان اروپا

۱. آموزش تیزهوشان در ۲۱ کشور اروپایی:

وضع موجود و چشم‌انداز*

فرانتس مونکس، رایین فلوگر

ترجمه رضا گلشن مهرجردی^۱

قبل از شروع

آنچه به یاری پروردگار در چند شماره مجله استعدادهای درخشان به اطلاع خوانندگان می‌رسد، پژوهشی است که در سال ۲۰۰۱ وزارت علوم و آموزش آلمان به تهیه کنندگان این گزارش مأموریت داده است تا از وضعیت آموزش تیزهوشان در مدارس اروپایی گزارشی را تهیه کنند. آنچه از تفاوت بنیادین پیشنهادهای ارائه شده در این گزارش برای کشورهای اروپایی در مقایسه با کشورهای نظیر ایران قابل توجه است، سطح و پایه آموزش‌های عمومی است که فاصله زیادی از نظر ورزیدگی معلمان و آموزش آنها همراه

* این سلسله مقالات ترجمه گزارشی است تحت عنوان:

Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective

که توسط فرانتس مونکس (Franz J. Mönks) و رایین فلوگر (Robin Pflüger) در فوریه ۲۰۰۵ میلادی تدوین گردیده است. این مطالعه به سفارش «وزارت علوم و آموزش آلمان» انجام شده است. این وزارتخانه در تنظیم فرایند اجرا و چارچوبه این مطالعه دخالت داشته است. اما تأثیری بر روی نتیجه آن نداشته است و محققان طرف قرارداد، همه مسئولیت نتایج را بر عهده دارند.

۱- rezagolshanm@gmail.com

با امکانات لازم در این کشورها را در معرض دید قرار می‌دهد. در صورت تحقق این حداقل‌ها در آموزش و پرورش عمومی کشورمان، می‌توان امیدوار بود براساس نیاز سنجی و شیوه‌های بومی متناسب با سرزمین خودمان، راهکارهای جدیدی در کنار ادامه حیات سمپاد، مدارس نمونه دولتی و ... یافت و عملی نمود. لذا این که فقط باگزینش بخشی از پیشنهادها یا کپی برداری از برخی شیوه‌های کشورهای غربی، بدون در نظر گرفتن امکانات تخصیص یافته آن کشورها به حوزه آموزش عمومی، دستاوردهای بومی خودمان را به زیر سؤال ببریم، قطعاً کار هوشمندانه‌ای در این ارتباط صورت نداده‌ایم فقط صورت مسئله را با عدم جامع‌نگری و بدون جایگزینی که در درازمدت بتواند پاسخگو باشد، پاک کرده‌ایم.

«سمپاد»

پیشگفتار مؤلفین

پشتیبانی از آموزش «تیزهوشان» در بسیاری از کشورهای اروپایی در حال رشد است. عقیده رایج در سراسر قرن گذشته این بود که دانش آموزان دارای توانایی بالا، نیازی به توجه ویژه یا امکانات اضافی ندارند. در نتیجه، فرایند پیش‌بینی امکانات آموزشی و سایر تمهیدات برای تیزهوشان در مدارس، به کلی به فراموشی سپرده شده بود. در دو دهه اخیر، این واقعیت به رسمیت شناخته شده و پذیرفته شده است که همه دانش آموزان نیاز به پشتیبانی متناسب با توانایی خودشان - خواه بالا یا پایین - دارند تا بتوانند استعدادهای بالقوه خود را پرورش دهند.

مفهوم «تیزهوشی» (توانایی بالا^۲، تیزهوشی^۳ و استعداد^۴)، به صورت هم معنی به کار می‌روند) به توانایی منحصر به فرد برای کسب موفقیت برجسته در یک یا چند حوزه توانمندی دلالت می‌کند. نیازمندی‌های پرورش این استعداد منحصر به فرد، «تلاش شخصی»^۵، «انگیزش شخصی»^۶ و یک «محیط اجتماعی پشتیبان»^۷ هستند. برای تحقق فرصت‌های برابر برای همه، چاره‌ای جز یک برنامه آموزشی متمایز شده و متمایزکننده وجود ندارد. این وضعیت، تنها در صورتی قابل تحقق است که امکان ایجاد یک ساختار منعطف، تنوع شیوه‌های تدریس و نیز «غنی‌سازی» مواد و محتوای آموزشی در مدرسه وجود داشته باشد. تحت این شرایط، کودکان و

۲- high ability

۳- giftedness

۴- talent

۵- personal dedication

۶- personal motivation

۷- supportive social environment

نوجوانان تیزهوش می‌توانند بر اساس نیازهای رشد و فراگیریشان، پرورش یابند. این گزارش، نسخه به‌روز شده گزارش سال ۲۰۰۳ (مونکس و همکاران، ۲۰۰۳). همچنین نک. به: مونکس و فلوگر، (۲۰۰۴) است که وضعیت امور مربوط به حوزه تیزهوشی را تا دسامبر ۲۰۰۴ بیان می‌کند.

نویسندگان این گزارش، از همه همکاران خود به خاطر همکاری مشتاقانه و مؤثر ایشان قدردانی می‌نمایند: فردریش اسوالد^۸، تessa کیبوم^۹، سیلویا گراسباخر^{۱۰}، کریستین فیشر^{۱۱}، اول کیید^{۱۲}، خاویر تورون^{۱۳}، کیرسی تیری^{۱۴}، تود لوبارت^{۱۵}، آیکاترینی گری^{۱۶}، لازلو بالوگ^{۱۷}، کالم اوریلی^{۱۸}، آدریانو پاگنین^{۱۹}، لونی شیلتر^{۲۰}، نینا لینده^{۲۱}، ویلی پیترز^{۲۲}، ویسلاوا لیمونت^{۲۳}، لئوناردو آلمیدا^{۲۴}، کارمن کرتو^{۲۵}، آکه ادفلت^{۲۶} و یوهانارافان^{۲۷}. با تشکر ویژه از دکتر میشل کاتزکو^{۲۸} به خاطر یاری رساندن در برگردان متن گزارش [از آلمانی] به یک زبان انگلیسی قابل فهم برای عموم. ما امیدواریم که این مطالعه، سبب تقویت تبادل تجربیات میان کشورها و گسترش یادگیری دوجانبه شود که این، خود موجب توسعه آتی همکاری‌های اروپایی در این زمینه خواهد شد.

فرانتس مونکس، رابین فلوگر

نیزمگن^{۲۹}، فوریه ۲۰۰۵

خلاصه

در سال ۲۰۰۱، «وزارت علوم و آموزش آلمان»^{۳۰} به نویسندگان این گزارش مأموریت داد تا از وضعیت آموزش تیزهوشان در مدارس اروپایی گزارشی تهیه کنند. از آنجا که این بررسی پیش از گسترش اروپای متحد به ۲۵ کشور آغاز گردید، ما تنها ۱۵ کشور عضو آن زمان را به همراه

۸- Friedrich Oswald	۹- Tessa Kieboom	۱۰- Silvia Grossenbacher
۱۱- Christian Fischer	۱۲- Ole Kyed	۱۳- Javier Touron
۱۴- Kirsi Tirri	۱۵- Todd Lubart	۱۶- Aikaterini Gari
۱۷- Laszlo Balogh	۱۸- Colm O'Reilly	۱۹- Adriano Pagnin
۲۰- Lony Schiltz	۲۱- Nina Linde	۲۲- Willy Peters
۲۳- Wieslawa Limont	۲۴- Leandro Almeida	۲۵- Carmen Cretu
۲۶- Åke Edfeldt	۲۷- Johanna Raffan	۲۸- Michael Katzko
۲۹- Nijmegen	۳۰- German ministry of Science and Education	

سوئیس، مجارستان، لتونی، لهستان، رومانی و اسلوانی مورد بررسی قرار دادیم. نتیجه این بررسی در سپتامبر ۲۰۰۳ منتشر شد (نک. به: مونکس و همکاران، ۲۰۰۳). همچنین نک. به: مونکس و فلوگر، ۲۰۰۴). گزارش حاضر، اطلاعات آن گزارش را تا پایان ماه دسامبر ۲۰۰۴ به روز می‌کند. جمع‌آوری این اطلاعات با مشارکت همکارانی در هر یک از ۲۱ کشور شرکت‌کننده انجام گرفت. همه همکارانی که در گردآوری اطلاعات اولیه مشارکت کرده بودند، مایل به همکاری مجدد در به روزآوری اطلاعات نیز بودند.

این گزارش از وضعیت موجود، شامل بررسی شش عنوان پایین است:

۱. قوانین، مقررات و آئین‌نامه‌های آموزشی

۲. تسهیلات و امکانات خاص

۳. معیارهای شناسایی و گزینش

۴. آموزش حرفه‌ای، ارتقای معلمان و شبکه‌های تبادل تجربیات

۵. پژوهش، مراقبت حرفه‌ای و مشاوره

۶. اولویت‌ها و توقعات

از همکاران طرح خواسته شده بود که اطلاعات مربوط به کشور خودشان را بر اساس «معیار بین‌المللی طبقه‌بندی آموزشی»^{۳۱} (ISCED-97) یونسکو گزارش کنند. بدین ترتیب امکان مقایسه اطلاعات کشورهای مختلف فراهم می‌شد. در مجموع، گزارش به‌روزشده یک روند پویای رو به گسترش را در زمینه آموزش تیزهوشان در مدارس اروپایی تا پایان دسامبر ۲۰۰۴ نشان می‌دهد. قانون‌گذاری در حوزه «کودکان تیزهوش» و نیازهای آنان، در تعدادی از کشورها صورت تحقق یافته است. آموزش و ارتقای توانمندی معلمان، عموماً در اکثر کشورها پیشرفت کرده است. در یک نگاه، بیشترین پیشرفت‌ها در سوئیس، آلمان و انگلستان صورت گرفته است. این کشورها پیش از این نیز رتبه بالایی در توجه به «آموزش تیزهوشان» در سال ۲۰۰۲ داشتند. از آن زمان، پیشرفت قابل توجهی به صورت مستمر در جریان بوده است. رومانی و سوئد نیز ظاهراً در مسیر صحیح در حال پیشروی هستند. هیچ تغییری در فنلاند گزارش نشده است. با این وجود، جمع‌بندی ارائه شده در گزارش نخست اینجا نیز قابل تکرار است: فنلاند از سال‌های قبل دارای نظام آموزشی باکیفیت خیلی بالا بوده است که ویژگی آن، تنوع در برنامه آموزشی و ضوابط و مقررات، از بدو ورود به آموزش در مدرسه است.

روشن است که همچنان فهرست بلند بالا و پراهمیتی از توقعات و اولویت‌های خاص ارائه شده از طرف کشورهای مورد مطالعه، پیش روی ما قرار دارد. تقریباً همه کشورهای علاقمند به گسترش تسهیلات برای تیزهوشان و به رسمیت شناختن و تصریح به وجود فراگیران تیزهوش در آئین‌نامه‌ها و مقررات مدارس هستند. اما، این نکته بیش از هر چیز اساسی و ضروری است که علاوه بر برنامه‌های ارتقای حرفه‌ای معلمان، «آموزش تیزهوشان» باید به بخش جدایی‌ناپذیری از برنامه عمومی تربیت معلمان تبدیل شود.

مرور اجمالی

کارگاه آموزشی و پژوهشی «آموزش تیزهوشان در اروپا: مسائل نظری و پژوهشی»^{۳۲} که در سال ۱۹۹۱ (۲۳ تا ۲۶ جولای) در شهر نیژمگن^{۳۳} برگزار شد، اقدامی مهم و بلکه نقطه عطفی در آموزش تیزهوشان در اروپا بود. این کارگاه آموزشی را، اتحادیه اروپا پیشنهاد داده بود و با همکاری مشترک «مرکز مطالعات تیزهوشی»^{۳۴} دانشگاه نیژمگن، «شورای همکاری‌های فرهنگی اتحادیه اروپا»^{۳۵}، «وزارت آموزش آلمان»^{۳۶} و «مؤسسه تحقیقات آموزشی هلند»^{۳۷} برگزار شد. گزارش مختصر این کارگاه آموزشی، برای وزارت آموزش همه کشورهای اروپایی ارسال گردید. همچنین، این گزارش، راهنمای تدوین توصیه نامه شماره ۱۲۴۸ (۱۹۹۴) پارلمان اتحادیه اروپا در مورد آموزش کودکان تیزهوش بود. این، نخستین سند رسمی و سیاسی بود که در آن، نیازهای خاص افراد تیزهوش و شیوه روبرو شدن با این نیازها مورد تأکید قرار گرفته است.

در سپتامبر ۲۰۰۳، آقای وارلا سِرا^{۳۸}، عضو شورای قانونگذاری (ولز)، با اشاره به توصیه نامه شماره ۱۲۴۸، پرسشی کتبی (به شماره ۴۳۳، سند شماره ۹۹۵۳) خطاب به کمیته وزیران نوشت و در آن، درباره وضع موجود آموزش تیزهوشان و دخالت اتحادیه اروپا در این موضوع سؤال

۳۲- Education of the Gifted in Europe: Theoretical and Research Issues

۳۳- Nijmegen ۳۴- Center for the Study of Giftedness

۳۵- Council for Cultural Co-operation of the Council of Europe

۳۶- Dutch and German Ministries of Education

۳۷- Institute for Educational Research in the Netherlands (SVO)

۳۸- Varella i Serra

کرد. در واکنش مستقیم به این پرسش، مسئول اتحادیه اروپا، کارگاه آموزشی و پژوهشی درباره کودکان تیزهوش را برنامه‌ریزی نمود و آن را، از ۱۵ تا ۱۹ نوامبر ۲۰۰۴، در «دوناشینگن»^{۳۹} برگزار کرد. نتایج این کارگاه، در اختیار پارلمان اتحادیه اروپا قرار خواهد گرفت.

جدا از این اقدامات اتحادیه اروپا، «وزارت فدرال آموزش و تحقیقات آلمان»^{۴۰} به نویسندگان این گزارش مأموریت داد تا فهرست و گزارشی از وضع موجود آموزش تیزهوشان در مدارس اروپایی فراهم آورند. این مأموریت در سال ۲۰۰۱ ابلاغ گردید. گزارش این بررسی، در سپتامبر ۲۰۰۳ به زبان آلمانی منتشر شد (مونکس و همکاران، ۲۰۰۳). گزارش حاضر، آن اطلاعات سابق را تا پایان دسامبر ۲۰۰۴ به روز می‌کند.

● روش جمع‌آوری اطلاعات

○ همکاران طرح در کشورها

برای فراهم آوردن اطلاعات راجع به آموزش تیزهوشان در مدارس اروپایی، تصمیم گرفته شد به نمایندگی از هر کشور مورد بررسی در این گزارش، یک نفر همکار از همان کشور به کار گرفته شود.

همچنین، هر یک از همکاران انتخاب شده باید درگیر آموزش تیزهوشان در کشور خودش باشد و سابقه دانشگاهی و تجربی در این زمینه داشته باشد.

شناسایی افراد دارای صلاحیت برای این کار، نسبتاً آسان بود. از آنجاکه نویسنده نخست این گزارش، در سال ۱۹۹۲ دبیر «انجمن اروپایی توانایی برتر»^{۴۱} بود، و در سال ۲۰۰۶ مجدداً به این سمت انتخاب گردید، ارتباط مستقیم با شبکه افراد فعال در این زمینه در کشورهای مختلف اروپایی امکان‌پذیر بود. در نتیجه، بیشتر همکاران این گزارش، در شبکه ECHA نیز حضور داشته‌اند. نام و نشانی همکاران طرح، در پیوست شماره ۱ ارائه شده است.

۲۱ کشور، در این گزارش حضور دارند؛ ترتیب این کشورها براساس حروف الفبای اول نام کشورها تنظیم شده است و در طول گزارش نیز همین ترتیب رعایت خواهد شد: اتریش (AT)، بلژیک (BE)، سوئیس (CH)، آلمان (DE)، دانمارک (DK)، اسپانیا (ES)، فنلاند (FL)، فرانسه (FR)، یونان (GR)، مجارستان (HU)، ایرلند (IE)، ایتالیا (IT)، لوکزامبورگ (LU)، لتونی (LV)، هلند (NL)،

۳۹- Donaueschingen

۴۰- Bundesministerium für Bildung und Forschung (BMBF)

۴۱- European Council for High Ability (ECHA)

لهستان (PL)، پرتغال (PT)، رومانی (RO)، سوئد (SE)، اسلونی (SL) و انگلستان (UK).

● معیار بین‌المللی طبقه‌بندی آموزشی^{۴۲}

برای آنکه اطلاعات کشورهای مختلف قابل مقایسه باشند، یک قالب الگو برای نظام‌های آموزشی مختلف کشورها مورد نیاز بود. این الگو، با بهره‌گیری از «معیار بین‌المللی طبقه‌بندی آموزشی» فراهم شد. در این معیار، نظام آموزشی هر کشور، در چهار سطح معرفی می‌شود (سطح صفر تا ۳ در معیار ISCED). به طور کلی، سطح صفر این معیار معرف «آموزش ماقبل دبستان»^{۴۳}، سطح یک معرف «آموزش ابتدایی»^{۴۴} یا نخستین مرحله آموزش‌های پایه، سطح دو معرف «آموزش ماقبل دبیرستانی»^{۴۵} یا دومین مرحله آموزش‌های پایه (معادل دوره راهنمایی) و سطح سه، معرف «آموزش دبیرستانی»^{۴۶} است. برای مشاهده توصیف مقایسه‌ای نظام آموزشی آلمان و انگلستان، به پیوست ۲ و پیوست ۳ مراجعه نمایید.

● فرآیند تحقیق

ما پرسشنامه‌ای برای جمع‌آوری اطلاعات در شش موضوع اصلی پایین تهیه کردیم:

۱. قوانین، مقررات و آئین‌نامه‌های آموزشی
۲. تسهیلات و امکانات خاص
۳. معیارهای شناسایی و گزینش
۴. آموزش حرفه‌ای، ارتقای معلمان و شبکه‌های تبادل تجربیات
۵. پژوهش، مراقبت حرفه‌ای و مشاوره
۶. اولویت‌ها و توقعات

پرسشنامه‌ها برای همه همکاران طرح ارسال شد و از آنها درخواست شد که تا ژوئن ۲۰۰۲ آن را تکمیل کرده و بازگردانند. تحلیل پرسشنامه‌ها، کار چندان آسانی نبود؛ زیرا پرسشها بسیار ریز و جزئی بود که در نتیجه، بسیاری از پرسش‌ها بدون پاسخ مانده بودند. برای حل این دشواری‌ها، تصمیم به برگزاری کارگاهی با حضور همه همکاران طرح گرفته شد تا در آن،

۴۲- International Standard Classification of Education (ISCED-97)

۴۳- pre-primary education   ۴۴- primary education   ۴۵- lower-secondary education

۴۶- upper-secondary education

اطلاعات خود را ارائه کنند. با مساعدت وزارت علوم و آموزش آلمان، این کارگاه از ۵ تا ۹ ژوئن ۲۰۰۲، در نیژمگن برگزار شد. در نتیجه، نه تنها امکان فراهم نمودن اطلاعات مورد نیاز مسیر شد، بلکه علاوه بر آن، این کارگاه به عنوان محل مناسبی برای تبادل تجربیات نیز مورد استفاده قرار گرفت.

حاصل کار، در گزارشی با عنوان «آموزش تیزهوشان در مدارس اروپایی: وضع موجود و چشم‌انداز»^{۴۷} (مونکس و همکاران، ۲۰۰۳) منتشر شد.^{۴۸}

از همان ابتدا روشن بود که باید نسخه‌ای از این گزارش به زبان انگلیسی نیز منتشر شود. ما به وزارت فدرال آموزش و تحقیقات آلمان (BMBF) پیشنهاد کردیم که در تهیه این نسخه، فرصت پی‌گیری جمع‌آوری اطلاعات نیز فراهم شود تا آخرین اطلاعات در مورد گسترش آموزش تیزهوشان در اروپا به دست آید. در آگوست و سپتامبر ۲۰۰۴، همکاران طرح، فراخوانی شدند و از آنها خواسته شد که در به روزآوری اطلاعات گزارش قبلی نیز همکاری کنند. اطلاعات جدید، در یک گزارش به روز شده جمع‌آوری شد و فصل‌های جداگانه‌ای مربوط به هر کشور، برای ویرایش پایانی، دوباره به همکاران مربوطه ارجاع داده شد. این کار، تا دسامبر ۲۰۰۴ به پایان رسید.

● نتایج

○ اطلاعات به تفکیک موضوعی (جدول‌ها)

راهنمای جدول‌ها

نشانه	شرح
●	این اطلاعات، مبتنی بر وضع موجود در سال ۲۰۰۲ است.
-	این اطلاعات، مبتنی بر وضع موجود در سال ۲۰۰۲ نیست.
+	این اطلاعات، در وضع موجود سال ۲۰۰۴، نسبت به وضع موجود سال ۲۰۰۲ تغییر کرده است.
○	این اطلاعات، در وضع موجود سال ۲۰۰۴، نسبت به وضع موجود سال ۲۰۰۲ تغییر نکرده است.

۴۷- Schulische Begabtenförderung in Europa: Bestandsaufnahme und Ausblick (Mönks et al, 2003)

۴۸- نسخه PDF این گزارش را می‌توانید از پایگاه www.socsci.ru.nl/psy/cbo دریافت کنید.

□ الف - قوانین، مقررات و آئین‌نامه‌های راجع به تیزهوشی

کشور	به رسمیت شناخته شدن در قانون		مقررات قانونی
	آیا واژه «تیزهوشی» (یا معادل آن) صریحاً در قانون کشور شما آمده است؟	آیا «تیزهوشان» زیرگروهی از گروه‌های دانش‌آموزان (مثلاً کودکان با نیازهای خاص) هستند؟	
اتریش	•	•	•
بلژیک	-	•	•
سوئیس*	•	•	•
آلمان**	•	•	•
دانمارک	-	•	•
اسپانیا	•	•	•
فنلاند	-	-	•
فرانسه	-	+	•
یونان	+	+	•
مجارستان	•	•	•
ایرلند	-	•	•
ایتالیا	-	-	-
لوکزامبورگ	-	•	•
لتونی	-	-	•
هلند	-	-	•
لهستان	•	-	•
پرتغال	** -	** -	•
رومانی	•	-	•
سوئد	-	-	•
اسلونی***	•	•	•
انگلستان	-	-	•

* این کشور، به مناطق مستقلی تقسیم شده است. قوانین، به صورت جداگانه در هر منطقه تدوین می‌شود. در صورتی که قوانین، مقررات و

آئین‌نامه‌های راجع به تیزهوشی در یک منطقه یا بیشتر موجود باشد، در خانه جدول علامت خورده است.

** فقط در منطقه مستقل «مدیرا» (Madeira)

*** به روز کردن اطلاعات در سال ۲۰۰۴ ممکن نشد

□ ... ادامه تسهیلات و امکانات خاص

تسهیلات	سطح ISCED	اتریش	بلژیک	سوئیس*	آلمان*	دانمارک	اسپانیا	فنلاند	فرانسه	یونان	مجارستان	ایرلند	ایتالیا	لوکزامبورگ	لیونی	هلند	لهستان	پرتغال	رومانی	سوئد	اسلونی**	انگلسان	
مشاوره انفرادی	۰							•											•				
	۱	+		•															•			•	
	۲	+		•															•			•	
مطالعه شخصی (خودآموزی)	۰							•															
	۱	+		+																•			
	۲	+		•		•			+		•								+			•	
مسابقات درون مدرسه‌ای	۰													•									
	۱	•		•	•						•			•	•	•							
	۲	•		•	•						•			•	•	•							
مشاوره روانشناسی	۰																						
	۱	•		•	•									•	•	•			○			•	
	۲	•		•	•									•	•	•			○			•	
فعالیت‌های تابستانی	۰													•									
	۱	•		•	•									•	•	•							
	۲	•		•	•									•	•	•							
جشنواره‌ها	۰																						
	۱	•		•	•									•	•	•							
	۲	•		•	•									•	•	•							
جشنواره‌ها	۰																						
	۱	•		•	•									•	•	•							
	۲	•		•	•									•	•	•							
جشنواره‌ها	۰																						
	۱	•		•	•									•	•	•							
	۲	•		•	•									•	•	•							
جشنواره‌ها	۰																						
	۱	•		•	•									•	•	•							
	۲	•		•	•									•	•	•							
جشنواره‌ها	۰																						
	۱	•		•	•									•	•	•							
	۲	•		•	•									•	•	•							

□ ... ادامه تسهیلات و امکانات خاص

تسهیلات	سطح ISCED	اتریش	بلژیک	سوئیس*	آلمان*	دانمارک	اسپانیا	فنلاند	فرانسه	یونان	مجارستان	ایرلند	ایتالیا	لوکزامبورگ	لیونی	هلند	لهستان	پرتغال	رومانی	سوئد	اسلونی**	انگلستان	
نمایشگاهها	۰	+									•		•	•						•			
	۱	+		+							•		•	•						•			
	۲	+		•							•			•						•			
	۳	+		•							•			•					○	•			
مسابقات بیرون مدرسه‌ای	۰													•					•				
	۱	•		•	•		•				•			•	•	•	•		•	•			
	۲	•		•	•		•				•			•	•	•	•		•	•			
	۳	•		•	•		•			•	•			•	•	•	•		•	•			
نمایش و اجرای آثار (هنری، ...)	۰	+												•					•				
	۱	+		•	•		•				•			•					•	•			
	۲	+		•	•		•				•			•					•	•			
	۳	+		•	•		•				•			•					•	•			
گذراندن دوره‌های آموزشی در سطح ۴ تا ۶ ISCED	۰													+									
	۱													+									
	۲	+												+		•							
	۳	•		•	•									+		•			○				
مدارس خاص	۰	•		•	•						•								•				
	۱	•		•	•			•			•				•	•	•	•	•				
	۲	•		•	•			•			•				•	•	•	•	•				
	۳	•		•	•			•			•				•	•	•	•	•				
سایر تسهیلات	۰																						
	۱																					•	
	۲	+																				•	
	۳	+																				•	

* این کشور به مناطق مستقلی تقسیم شده است. در صورتی که هرکدام از تسهیلات در یک منطقه یا بیشتر موجود باشد، در خانه جدول علامت خورده است.

** به روز کردن اطلاعات در سال ۲۰۰۴ ممکن نشد.

□ ج) معیارهای شناسایی و گزینش

معیارهای شناسایی	آذربایجان	بلژیک	سوئیس*	آلمان*	دانمارک	اسپانیا	فنلاند	فرانسه	یونان	مجارستان	ایرلند	ایتالیا	لوکزامبورگ	لتونی	هند	لهستان	پرتغال	رومانی	سوئد	اسلواکی**	انگلستان	
نمرت مدرسه‌ای	•			•						•			•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
موفقت‌های بیرون مدرسه‌ای (مسابقه و...)	•			•						•				•	•	•	•	•	•	•	•	•
آزمون‌های پیشرفت تحصیلی	•			•						•					•	•	•	•	•	•	•	•
آزمون‌های روانشناسی (آی کیو، شخصیت...)	•	•	•	•		•		•		•	•		•		•	•	•	•	•	•	•	•
مشاهده / چک لیستها	•		•	+									+		•	•	•	•	•	•	•	•
توصیه معلم	•		•	+				•		•	•			•	•	•	•	•	•	•	•	•
توصیه والدین	•		•	•	+			•	•		•			•	•	•	•	•	•	•	•	•
توصیه متخصص	•	•	•	•				•	•	•	•		•		•	•	•	•	•	•	•	•
توصیه شخص ثالث (معلم ابتدایی، مربی، سایر...)	•		•	+	•			•			•			•	•	•	•	•	•	•	•	•
توصیه خود دانش‌آموز	•		•	+				•						•	•	•	•	•	•	•	•	•
معیارهای خود ساخته مؤسسات	•		•					•						•	•	•	•	•	•	•	•	•

* این کشور به مناطق مستقلی تقسیم شده است. در صورتی که هر کدام از معیارهای شناسایی در یک منطقه یا بیشتر موجود باشد، در خانه جدول علامت خورده است.

** به روز کردن اطلاعات در سال ۲۰۰۴ ممکن نشد.

□ (د) آموزش حرفه‌ای، ارتقای معلمان و شبکه‌های تبادل تجربیات

انگلستان	اسلونی**	سوئد	رومانی	پرتغال	لهستان	هلند	لیونی	لوکزامبورگ	ایتالیا	ایرلند	مجارستان	یونان	فرانسه	فنلاند	اسپانیا	دانمارک	آلمان*	سوئیس*	بلژیک	اتریش	سطح ISCED	آموزش و شبکه‌ها
•	•							+			•							+			•	آموزش معلمان
•	•	•				•		•			•					•		•	+		•	۱
•	•	+	•			•		•			•					•		•	+		•	۲
•	•	+	•			•		•			•					•		•	+		•	۳
•	•			•		•		•		•	•			•			•	•		+	•	باز آموزی و آموزش پیشرفته معلمان
•	•			•		•		•		•	•			•			•	•		+	•	۱
•	•	+	•			•		•		•	•			•			•	•		+	•	۲
•	•			□		•		•		•	•			•			•	•		+	•	آموزش متخصصان دیگر مانند معلم درمانگر، روانشناس مدرسه و...
•	•	+		□		•		•		•	•			•			•	•		+	•	۲
•	•	+		□		•		•		•	•			•			•	•		+	•	۳
						•		•		•	•			•			•	•		•	•	آموزش معلمان برای گواهینامه ECHA
		+				•		•		•	•			•			•	•		•	•	۱
						•		•		•	•			•			•	•		•	•	۲
						•		•		•	•			•			•	•		•	•	۳
•	•					•		•		•	•			•			•	•		•	•	شبکه درون مدرسه‌ای
•	•	•				•		•		•	•			•			•	•		•	•	۱
•	•	•				•		•		•	•			•			•	•		•	•	۲
•	•	•				•		•		•	•			•			•	•		•	•	۳
•	•					•		•		•	•			•			•	•		•	•	شبکه بین مدرسه‌ای
•	•	•				•		•		•	•			•			•	•		•	•	۱
•	•	•				•		•		•	•			•			•	•		•	•	۲
•	•	•				•		•		•	•			•			•	•		•	•	۳
•	•					•		•		•	•			•			•	•		•	•	شبکه منطقه‌ای
•	•					•		•		•	•			•			•	•		•	•	۱
•	•					•		•		•	•			•			•	•		•	•	۲
•	•					•		•		•	•			•			•	•		•	•	۳
•	•					•		•		•	•			•			•	•		•	•	شبکه استانی
•	•					•		•		•	•			•			•	•		•	•	۱
•	•					•		•		•	•			•			•	•		•	•	۲
•	•					•		•		•	•			•			•	•		•	•	۳
•	•	•				•		•		•	•			•			•	•		•	•	شبکه اروپایی
+	•	•				•		•		•	•			•			•	•		•	•	۱
•	•	•				•		•		•	•			•			•	•		•	•	۲
•	•	•				•		•		•	•			•			•	•		•	•	۳
•	•					•		•		•	•			•			•	•		•	•	شبکه جهانی
•	•					•		•		•	•			•			•	•		•	•	۱
+	•					•		•		•	•			•			•	•		•	•	۲
+	•	•				•		•		•	•			•			•	•		•	•	۳

* این کشور به مناطق مستقلی تقسیم شده است. در صورتی که آموزش پایه، بازآموزی یا آموزش پیشرفته معلمان یا شبکه تبادل تجربیات در

یک منطقه یا بیشتر موجود باشد، در خانه جدول علامت خورده است.

** به روز کردن اطلاعات در سال ۲۰۰۴ ممکن نشد.

□ فقط در منطقه مستقل «مدیرا» (Madeira)

□ ... ادامه اولویت ها و توقعات

موضوع	اتریش	بلژیک	سوئیس*	آلمان*	دانمارک	اسپانیا	فنلاند	فرانسه	یونان	مجارستان	ایرلند	ایتالیا	لوکزامبورگ	لتونی	هلند	لهستان	پرتغال	رومانی	سوئد	اسلونی*	انگلستان
گذراندن دوره‌های سطح ۴ تا ۶ معیار ISCED	+												+						•		
مدارس خاص	+							•						•							
بهبود معیارهای شناسایی																					
معیار شناسایی خاص، به طور کلی	+			•				•	•	•										•	
اقلیت‌های ناتوان	•		+											+	•	•				•	
اقلیت‌های نژادی	•													+	•	•				•	
اقلیت‌های جنسی	•													+	•	•				•	
تسهیلات خاص برای کم‌آموزان	•													+	•	•				•	
آموزش																					
آموزش معلمان	+																				•
بازآموزی و آموزش‌های پیشرفته	+																				•
سایر متخصصان	•																				•
تبادل تجربیات																					
درون مدرسه‌ای	•																				•
بین مدرسه‌ای	+																				•
منطقه‌ای	+																				•
استانی	+																				•
اروپایی	•																				•
بین‌المللی	•																				•
پژوهش‌های علمی، مراقبت حرفه‌ای و مشاوره																					
متخصصان	+																				•
انتشارات	•																				•
کنفرانس‌ها	+																				•

* این کشور به مناطق مستقلی تقسیم شده است. در صورتی که هر کدام از اولویت‌ها یا چشم‌اندازهای پیش‌رو در یک منطقه یا بیشتر موجود باشد، در خانه جدول علامت خورده است.
 ** به روز کردن اطلاعات در سال ۲۰۰۴ ممکن نشد.

اطلاعات مربوط به کشورها

۱. اتریش

○ قوانین، مقررات و آئین نامه‌های آموزشی

جدیدترین قوانین آموزشی در اتریش، مبتنی بر مصوباتی است که در قرن بیستم، خصوصاً

در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ به تصویب رسید. از سال ۱۹۹۰، مقررات مربوط به «تیزهوشی»^{۴۹} و «آموزش تیزهوشان»^{۵۰} مورد بررسی مجدد قرار گرفت و آموزش دانش آموزان مستعد و تیزهوش، صریحاً به بخشی از برنامه آموزشی عمومی تبدیل شد. در حال حاضر، تمایل برای تدوین قوانین و مقررات بیشتر راجع به «نیازهای فردی دانش‌آموزان تیزهوش» و «آموزش تیزهوشان» وجود دارد.

قوانین مدارس در اتریش، بر الگوی عمومی آموزش انفرادی و ایجاد امکان‌گذرانیدن دوران تحصیل به صورت انفرادی از طریق «تسریع تحصیلی»^{۵۱} و «غنی‌سازی»^{۵۲} محتوای آموزشی در درون مدارس عادی و نیز مدارس خاص تأکید می‌کند. علاوه بر جداسازی مبتنی بر آموزش فکری و علمی، قوانین مدارس بر ضرورت ادامه تسهیلات آموزشی در حوزه‌های غیر علمی و فکری نیز (در دوره ابتدایی تا دبیرستان) اشاره می‌کند.

در قوانین مدارس، فصل ویژه‌ای وجود دارد (SchOG ۱۹۶۲) که به تسهیلاتی در مدرسه اشاره می‌کند که مشخصاً مناسب تیزهوشان است (§۱۷). این فصل، شامل مقرراتی راجع به تسهیلات خاص، مانند «جهش کلاسی»^{۵۳} (§۲۶) یا «معافیت از آموزش اجباری» در شرایط ویژه و بررسی شده (برای مثال، برای شرکت در کلاس‌های دانشگاهی) است که به‌طور ضمنی، در جهت آموزش کودکان تیزهوش است.

از سال ۱۹۹۸، انعطاف لازم برای اجازه‌گذرانیدن دوران تحصیل از دوره ابتدایی تا دوره دبیرستان به صورت انفرادی، در قوانین آموزشی ایجاد شده است. «جهش کلاسی»، تا سه نوبت (در هر دوره تحصیلی، یک نوبت)، مجاز است.

فراغت تحصیلی زود هنگام از مدرسه، به همراه اجازه حضور در دانشگاه، در سن ۱۵ سالگی امکان‌پذیر است. برای کسب اطمینان از توانایی‌های علمی مورد نیاز، در این موارد یک آزمون ویژه باید برگزار شود. در نتیجه این مقررات، لازم است سن رسمی مجاز برای دانشجویان دانشگاه‌ها به ۱۵ سال کاهش یابد. آموزش خصوصی و تحصیل در منزل، مجاز است.

● تسهیلات و امکانات خاص

همانند نظام آموزشی ویژه، مجموعه متنوعی از تسهیلات خاص نیز در ۱۰ سال گذشته ایجاد

۴۹- giftedness

۵۰- gifted education

۵۱- acceleration

۵۲- enrichment

۵۳- skipping classes

شده است. ایده «آموزش تلفیقی»^{۵۴} نیز، همانند «جداسازی»^{۵۵}، به کار بسته شده است. در اتریش، تیزهوشان در کلاس‌های معمولی می‌مانند و از طریق «غنی‌سازی آموزشی»، «کارگاه‌های آموزشی»^{۵۶} (دوره پیش دبستانی تا دبیرستانی)، «مشاور انفرادی»^{۵۷} (خصوصاً دوره دبستان) یا برنامه‌های جداگانه دیگر در زمینه‌های زبان، ریاضیات، علوم، موسیقی یا ورزش (مانند «Atelierbetriebe» و «Lernwerkstätten»)، مورد توجه قرار می‌گیرند. بیش از ۶۰ مدرسه در وین^{۵۸}، در حال کسب تجربه در مورد یک شیوه آموزشی ویژه با عنوان «یادگیری آزاد»^{۵۹} هستند. در حال حاضر، «شناسایی» و «آموزش انفرادی» دانش‌آموزان تیزهوش در این چارچوب، در دست بررسی است.

علاوه بر «غنی‌سازی آموزشی»، «تسریع تحصیلی» نیز بر پایه قاعده‌ای مشخص، بیشتر در دوره ابتدایی، مورد تجربه قرار گرفته است. تجربه‌های موفق در زمینه «جهش پایه‌ای»^{۶۰} آرام و ملایم به دست آمده است. پس از طی یک دوره آزمایشی حضور در یک کلاس در پایه بالاتر، دانش‌آموز می‌تواند تصمیم‌نهایی خود را در زمینه «تسریع» یا «جهش» بگیرد. در دوره دبیرستان، دانش‌آموزان تیزهوش می‌توانند در کلاس‌های آموزشی دانشگاهی حضور پیدا کنند. اگر آنها در آزمون یکی از این درس‌ها نمره قبولی به دست آورند، پس از ورود به دانشگاه، نیازی به گذراندن دوباره آن درس ندارند.

«مشاوره روانشناسی»^{۶۱}، در همه دوره‌های تحصیلی (دوره پیش دبستانی تا دبیرستانی) در دسترس است. المپیادها و مسابقات محلی، ملی و بین‌المللی، در زمینه زبان خارجی، علوم طبیعی و اجتماعی، ریاضیات و همچنین ورزش و هنر، در همه دوره‌های تحصیلی (دوره پیش دبستانی تا دبیرستان) مرتباً برگزار می‌شود. علاوه بر فعالیت ۱۵ «مدرسه تابستانی»^{۶۲}، اتریش در سال ۲۰۰۴ در «برنامه ارشمیدس»^{۶۳} نیز که برنامه‌ای برای دانش‌آموزان تیزهوش در اروپای مرکزی است، شرکت کرد.

برخی از مدارس، ایده آموزش تیزهوشان از طریق «جداسازی»^{۶۴} را دنبال می‌کنند.

۵۴- integration

۵۵- segregation

۵۶- workshops

۵۷- individual mentors

۵۸- Vienna

۵۹- free learning (offenes Lernen)

۶۰- skipping grades

۶۱- psychological conseling

۶۲- summer schools

۶۳- Archimedes program

۶۴- separation

دانش آموزان تیزهوش، در کلاس‌های ویژه و یا حتی مدارس خاص، مانند «مدرسه کارل پوپر»^{۶۵} که ویژه دانش آموز تیزهوش زبانی و یا توانمندی اجتماعی است، یا «دانشکده تجارت شومپتر»^{۶۶} که تسهیلاتی عموماً برای دانش آموزان مستعد در زمینه بازرگانی و امور اجتماعی ارائه می‌کند، شرکت می‌کنند.

● معیارهای شناسایی و گزینش

شناسایی دانش آموزان تیزهوش، اصولاً به دست متخصصان، مانند روانشناس مدرسه، معلم یا دانشمندانی که آزمون‌های استاندارد را به کار می‌برند، صورت می‌گیرد. اطلاعاتی که از سوی والدین ارائه می‌شود، در فرایند شناسایی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

به منظور شناسایی دانش آموزان برای برخورداری از تسهیلات خاصی همچون «جهش کلاسی» یا «غنی‌سازی برنامه آموزشی»، «پیشرفت تحصیلی»^{۶۷} در سطح عالی در محدوده استعداد آن فرد و «توصیه معلم»^{۶۸}، به عنوان معیارهای اصلی محسوب می‌شوند (در دوره دبستان). در دوره راهنمایی و دبیرستان، متخصصان با پس زمینه روانشناسی نیز، در فرایند انتخاب دانش آموزان، دخالت دارند.

برای شرکت در مسابقات و المپیادها، «توصیه خود دانش‌آموز»^{۶۹} و «توصیه معلم» پذیرفته می‌شود.

یک معیار خیلی مهم، سابقه حضور در دوره‌های ویژه دانش آموزان تیزهوش است. مدارس تخصصی، معیارهای گزینش خاص خود را دارند. «پیشرفت تحصیلی» در مدرسه، به عنوان نشانه‌ای برای استعداد برتر شناخته می‌شود.

انجام آزمون‌های روانشناسی به دست روانشناس مدرسه، در جریان شناسایی، به کار برده می‌شود. شناسایی پدیده «کم‌آموزی»^{۷۰} در اتریش، درکانون توجه است. فرایند مناسبی برای تشخیص این پدیده و یا حتی راهنمایی در این زمینه، در دست نیست. امید آن است که در روش «یادگیری آزاد» (نک به: بخش «تسهیلات و امکانات خاص»)، امکان بهتری برای شناسایی دانش آموزان تیزهوش فراهم شود.

ادامه دارد...

۶۵- Sir-Karl-Popper Schule   ۶۶- Schumpeter-Handelsakademie

۶۷- achievement   ۶۸- teacher nomination   ۶۹- self nomination

۷۰- underachievement

